

ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ І ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

УДК 811.16

DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.3/33>**Баракатова Н. А.**

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Малінська Г. Д.

Національний транспортний університет

Терещенко Л. В.

Хмельницький національний університет

ОПИСОВІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАМАТИЧНОГО ЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

У статті досліджуються описові особливості граматичного ладу української та слов'янських мов як один із важливих структурних елементів в мовознавстві. Проаналізовано та надано загальну характеристику слов'янських мов та описано, які періоди становлення вони пройшли. Встановлено, що слов'янські мови загалом поділяються на три гілки (східна, південна, західна), де ця класифікація враховує не тільки географію, а й розподіл основного набору ознак, так що кожна гілка означає вищий вузол на індоєвропейському дереві, що представляє період єдності після того, як дві інші групи розділилися. Визначено, що особливу актуальність для дослідження має західноруська діалектна зона, яка охоплює територію початкової східнослов'янської експансії і є перехідною в східнослов'янській зоні. Визначено, що ряд мовних особливостей західноросійської діалектної зони є спільні з білоруською та українською мовами, що ускладнює аналіз контактних ефектів у східнослов'янській мові. Встановлено, що старослов'янська це літургійна мова, яка заснована на південнослов'янських різновидах, спочатку функціонувала як письмовий стандарт для християнізованих слов'ян з 10-го століття. Визначено, що з появою перших писемних пам'яток починається період розвитку мови, яку називають староукраїнською. З'ясовано, що найважливішою і найменш помітною зміною для сучасних людей в українській мові стало зменшення кількості голосних і збільшення кількості приголосних. Встановлено, що польська та українська мови походять від праслов'янської мови, українська виникла зі східнослов'янської, а польська – із західнослов'янської. Визначено, що до спільних ознак польської та української мови належать: орфографія, яка значною мірою фонетична; граматики – обидві мови є дуже флексійними з відносно вільним порядком слів, хоча домінуючим розташуванням є суб'єкт–дієслово–об'єкт; на лексичному рівні – багато слів в основному збігаються. Встановлено, що основні відмінності польської та української мови полягають в: орфографії, вимові та граматиці. З'ясовано, що маркерами ірреальності як в українській, так і в польській мовах, є модальні дієслова або дієслівні конструкції.

Ключові слова: граматичний лад, слов'янські мови, польська мова, українська мова.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві спостерігається тенденція до вивчення системно-функціональних особливостей та граматичного і лексикологічного складу мовних одиниць. Одним із захоплюючих результатів останніх десятиліть лінгвістичних досліджень є те, що всі мови мають дуже багато спільного на рівні семіотичного аналізу. Мова є результатом численних

внутрішньо- та екстралінгвістичних змін, що відбуваються в процесі її розвитку і відображаються в різнорівневих змінних елементах, внаслідок чого змінюється мовна система в цілому. Системне вивчення змінних мовних одиниць у контексті певного територіально-мовного утворення розширює емпіричну базу історичної діалектології, поглиблює орієнтири історичної граматики,

зокрема, української мови та інших слов'янських мов, відкриває нові підходи до територіального поділу певної мови за певний період її розвитку.

Індоевропейські мови – це сім'я, що включає велику кількість мов і діалектів, які пов'язані між собою. Ця родина містить основні мови, якими розмовляють у Європі, а також на півдні та заході Азії. Сім'я слов'янських мов є підгрупою цієї великої родини. Як і будь-які інші групи сімей, ця підгрупа включає споріднені мови, які мають багато фонологічних і синтаксичних аспектів мови.

Сучасні лінгвістичні дослідження, повертаючись до теоретичних передумов компаративістики та історії, пропонують нову методологію порівняння мов, визначаючи пріоритет контрастивного підходу до аналізу лексичних одиниць. Метою підходу є виявлення та встановлення відповідності цих предметів у лексико-семантичних системах споріднених і неспоріднених мов. Контрастивний аналіз лексико-семантичних систем споріднених мов, таких як польська, українська та інші слов'янські мови, характеризується значущістю та актуальністю, оскільки сприяє глибокому розумінню світогляду кожної нації, з метою виявлення подібності та відмінності у тому, як світ дискурсу тлумачиться в їхніх лексиконах, тому актуальним є дослідження описових особливостей граматичного ладу української та слов'янських мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематику описових особливостей граматичного ладу української та слов'янських мов досліджує незначна кількість науковців. Зокрема, наукові праці О. Пчелінцевої, Г. Генчеля, Т. Геленяка, Л. Гренобля, Ф. Гледні, Х. Андерсена, Я. Карпенка, Н. Магаса, О. Воробця, І. Клайна, Б. Марича присвячені аналізу граматичного ладу для встановлення подібності та відмінності між українською та слов'янськими мовами.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження описових особливостей граматичного ладу української та слов'янських мов. Для досягнення мети визначено наступні завдання: здійснити аналіз особливостей граматичного ладу слов'янських мов; провести порівняння граматичного ладу української та польської мов. При проведенні дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, критичний аналіз, системно-структурний та зіставний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сім'я слов'янських мов – це група мов, які пов'язані одна з одною, і вона вважається підгрупою індоев-

ропейських мов, яка є сім'єю мов, що охоплюють більшість територій Європи, а також південну та південно-західну частини Азії. Слов'янські мови є основними мовами, якими розмовляють у східній та центральній Європі, а також близько 315 мільйонів людей [1].

Фредерік Кортландт у своєму дослідженні про початок зародження слов'янських мов (1994) встановив, що історія слов'янських мов розпочинається більше ніж три тисячі роки тому. Назва слов'янських мов є пізнішою назвою для цих днів, бо називалася праслов'янською. У період з 5 по 9 століття в цих мов не було писемності та творів. Побудова і створення цих мов залежало від порівняльного методу з особливостями та характеристиками індоевропейських мов. З початку ХХ століття відбулося масове розширення слов'янської розмови, тому що з'явилося багато різних діалектів, і в цих мовах відбулося кілька звукових змін. Пізніше виникло багато інших діалектів, з'явилися нові звукові зміни, які відрізнялися від попередніх звуків. У результаті ми можемо спостерігати, що слов'янські мови пройшли три різні періоди [2]:

1. Перший період був з 5-го по 9-й, коли не було писемності і діалектів щодо слов'янських мов.

2. Другий період був свідком появи різних діалектів і звукових змін.

3. Третій період був сповнений писемності, великої кількості діалектів, багатьох досліджень і праць щодо цієї сім'ї слов'янських мов.

Можна зробити висновок, що порівняльне мовознавство слов'янських мов проходить у такі важливі періоди: словниковий склад мов, синтаксис, морфологія, фонетика тощо.

Слов'янські мови загалом поділяються на три гілки, класифікація, яка враховує не тільки географію, а й розподіл основного набору ознак, так що кожна гілка означає вищий вузол на індоевропейському дереві, що представляє період єдності після того, як дві інші групи розділилися. Ці три гілки: Захід (польська, чеська, словацька, верхньо- та нижньолужицька, кашубська); Південь (болгарська, македонська, сербська, боснійська, хорватська та словенська); Схід (білоруська, російська та українська). Інша класифікаційна система відокремлює північнослов'янські мови (східно- і західнослов'янські) від південнослов'янських. В обох системах класифікація є діахронною та синхронною, заснованою на історичному періоді єдності, окремому від інших галузей (гілок) та на сучасній структурній подібності.

Схематично білоруська мова розташована на північний захід від континууму з польськими

різновидами на західних краях і російськими на східних краях; українська простягається на південь від російської та білоруської, оточена на заході польською, а на сході російською. Структурні відмінності між російською та білоруською, імовірно, більше діалектні, ніж мовні [3].

Особливу актуальність має західноруська діалектна зона: вона охоплює територію початкової східнослов'янської експансії і є перехідною в східнослов'янській зоні. Поділяється на північно-західну та південно-західну підгрупи. Ряд мовних особливостей західноросійської діалектної зони є спільні з білоруською та українською, що ускладнює аналіз контактних ефектів у східнослов'янській мові. Території сучасної Білорусі та України протягом століть були зонами контакту, зокрема з польською та російською, а також іншими неслов'янськими мовами. Обидва історично були прикордонними регіонами, а російська та польська були соціально та політично домінуючими.

Розвиток писемних стандартних мов тісно пов'язаний з історією краю, а мовна та суспільно-політична історії краю глибоко переплітаються. Старослов'янська – літургійна мова, заснована на південнослов'янських різновидах, спочатку функціонувала як письмовий стандарт для християнізованих слов'ян з XX століття. У XIV столітті українська територія була включена до складу Великого князівства Литовського і з'явилася нова писемність для білоруської та української мови. Ця письмова мова включала старослов'янські, українські, білоруські та польські елементи, які використовувалася в певній формі до кінця XVIII століття, коли неукраїнські предмети були вилучені і з'явилася нова стандартна українська мова [4, с. 948].

Історія як білоруської, так і української мов, відіграли важливу роль у формуванні соціальної динаміки їхнього використання порівняно з сучасною російською. У радянський період білоруська та українська були титульними мовами для кожної з цих радянських республік, тоді як російська функціонувала як єдина мова ширшого спілкування. До 1989 року в обох регіонах було значне населення етнічних росіян (які розмовляли російською як рідною мовою). Це включає близько 11,3 мільйонів в Українській РСР, і ці росіяни становили значний відсоток місцевого населення, зокрема в міських центрах і столицях [5, с. 101-102]. На момент розпаду СРСР радянська влада не лише утвердила російську мову як національну мову, а й утвердилася як перша мова

значної частини населення як Білорусі, так і України. У пострадянську епоху значна частина дискусій про національну ідентичність та національну державу формувалася за допомогою мовних ідеологій, але в Білорусі та Україні ці дискусії розгорталися по-різному [6].

Останні десятиліття мають вагомі свідчення щодо початку вивчення слов'янської мови та її впливу на сусідні країни. Пізня форма писемної старослов'янської мови, яка була в середньовіччі, була мовою культури більшості слов'янських країн і неслов'янських сусідніх країн, включаючи румунські князівства та Литву, поряд з візантійською грецькою на південному сході Європи та латиною у західній та центральній Європі.

П. Панайтеско був першим істориком і філологом, який допоміг у поширенні слов'янських мов. Він зробив значний внесок у культурно-історичну основу про слов'янські мови. Цей внесок призвів до проникнення старослов'янської та кириличної абетки в румунську мову в X-XI століттях. Після появи цього внеску старослов'янська стала мовою церкви, а також мовою управління та культури загалом, особливо після побудови феодальних держав Валахії та Молдавії.

Згідно з Гладні, основним питанням у фонології слов'янських мов є розвиток восьми ранніх голосних, який позначається ознаками +, - *назад*, +, - *час* і +, - *високий* до пізніх одинадцяти голосних загальнослов'янських мов [7]. Карлтон обговорює різні можливі шляхи, за допомогою яких старе «U» перетворилося на незаокруглене «Y», а «U» виникло з дифтонга «au». Проблема полягає в тому, що зсув *au* > *a* не міг передувати зсуву *u* > *y*, тому що тоді вихід першого зазнав би останнього, а **sanaui* дало б **synu* замість засвідченого *synu*. З іншого боку, ми не хочемо стверджувати, що *a* > *y* передував *au* > *a*, тому що існувала вокальна система без голосних у-типу, і це незвичайна ситуація. Друге питання в слов'янських мовах – веллярна палаталізація. Головна проблема полягає в тому, що сатемна палаталізація «*k*» не злилася з жодною із спеціально слов'янських палаталізацій. За Андерсеном (1996), з цього моменту можна згадати, що голосні та приголосні слов'янських мов пройшли через три важливі періоди і в кожному періоді система голосних змінюється. Наприклад, найдавніша загальна система голосних гомологічна тій, що була реконструйована з праслов'янської [8].

З появою перших писемних пам'яток починається період розвитку мови, яку називають староукраїнською. На цьому етапі українська мова набу-

ває більшості рис, за якими її сьогодні впізнають. Найважливішою і найменш помітною зміною для сучасних людей стало зменшення кількості голосних і збільшення кількості приголосних. В українській мові раніше були носові звуки *ę* та *ą*, які збереглися в польській мові. Короткі голосні, представлені *ь* і *ъ*, або стали повними, або зникли. Звичайно, і українська, і білоруська все ще мають м'який знак (*ь*), а російська – твердий знак (*ъ*). Проте вони довгий час не представляли самостійних голосних. Рання праслов'янська мова мала 10 голосних, 10 дифтонгів (тобто сполучення двох голосних) і лише 15 приголосних. У староукраїнській мові, за деякими твердженнями, залишилося лише 9 голосних, але було близько 30 приголосних.

Зважаючи на кількість змін, що відбулися в українській фонетиці, можна приблизно визначити ступінь спорідненості між різними слов'янськими мовами. Ю. Шевельов порівнює сучасні слов'янські мови, виходячи з явищ, які залишилися для них спільними після розпаду праслов'янської мови. Найближче до української – білоруська, далі – російська, польська, словацька, болгарська. За словниковим запасом, за словами лінгвіста К. Тищенка, найвідноснішою до української мови знову є білоруська мова (84% лексики споріднена), далі йдуть польська (70%), словацька (68%) та російська (62%).

В українській мові збереглися сполучення звуків *цв-* і *кв-* у словах *цвісти* та *квітнути*, а польською мовою буде *kwiatnąć*. Праслов'янське звукосполучення *кв-* не змінилося на Поліссі, а трансформувалося в *цв-* на Поділлі, і тут можна побачити ще одну відмінність. Праслов'янський звук *ǣ* (в давньоукраїнських писемних пам'ятках позначається буквою *ѣ* (*ять*), в українській мові перетворився на *і* (позначається буквами *і* та *и*), але в польській мові позначається буквою *e* або *a* (*ia* на письмі, оскільки попередній приголосний палаталізований). Ось, як звучить слово «білий» у цих двох мовах: українській білий /bily/ та польській *biały* /bjaw/ [9].

Обидві мови походять від праслов'янської мови, українська виникла зі східнослов'янської, а польська – із західнослов'янської. Сьогодні польська мова є офіційною мовою Польщі, а українська – офіційною мовою України. За часів Речі Посполитої Україна опинилася під пануванням Польщі, що призвело до культурної полонізації. Поступово державна мова українських губерній під Польщею була змінена на польську, і багато українських шляхтичів у цей період вивчили

польську мову та прийняли католицизм. Це залишило великий вплив на діалекти української мови на заході сучасної України, де лексика ближча до польської, ніж українська, якою розмовляють у центрі країни. До спільних ознак польської та української мови належать:

1. І польська, і українська орфографія значною мірою фонетична – між літерами є послідовна відповідність.

2. Щодо граматики, то польська, як і українська, є дуже флексійною мовою з відносно вільним порядком слів, хоча домінуючим розташуванням є суб'єкт–дієслово–об'єкт. Відсутні артиклі, а підметові займенники часто опускаються. В обох мовах іменники, прикметники, займенники та числівники змінюються за числами, відмінками та родами.

3. Основна подібність – на лексичному рівні, полягає в тому, що багато слів в основному збігаються, наприклад: *цибуля* – *cebula*, *врода* – *uroda*, *фарба* – *farba*, *ув'язнення* – *uwiezenie*, *дах* – *dach*. Крім того, місяці року походять не від римських богів (як у більшості індоєвропейських мов, включаючи російську), а від природних елементів, які характеризують кожен період (табл. 1).

Таблиця 1

Місяці року в польській та українській мовах

	Польська мова	Українська мова
1	Styczeń	Січень
2	Luty	Лютий
3	Marzec	Березень
4	Kwiecień	Квітень
5	Maj	Травень
6	Czerwiec	Червень
7	Lipiec	Липень
8	Sierpień	Серпень
9	Wrzesień	Вересень
10	Październik	Жовтень
11	Listopad	Листопад
12	Grudzień	Грудень

Основна відмінність польської та української мови полягає в орфографії. Польська мова використовує латинське письмо, а українська – кирилицю. Польський алфавіт містить деякі додаткові літери, утворені за допомогою діакритичних знаків: креска в літерах *ć, ń, ó, ś, ź* та через літеру *ł*; крапка на букві *ż* і огонек («хвостик») на буквах *ą, ę*.

Наступна відмінність полягає у вимові, яка в польській мові досить регулярна. Після того, як вивчено правила, є можливість вгадати, як

вимовляється те чи інше слово. За винятком шести монофтонгів, як і в українській, польська додатково має два носові дифтонги – *ę, ą*. Наголос майже завжди стоїть на передостанньому складі, а в українській – не фіксується. Хоча в граматиці є схожість, українська мова ближче до російської, ніж до польської [10].

Маркерами ірреальності як в українській, так і в польській мовах, є модальні дієслова або дієслівні конструкції, які є представниками модальності та можуть бути або бажаними для суб'єкта (пропозиція ірреальна, але суб'єкт прагне актуалізувати його) або небажаними (пропозиція ірреальна, суб'єкт не бажає її актуалізації). У класифікації модальних категорій, запропонованій Клер Боуерн, «позитивна модальність включає потенційний, імперативний/обов'язковий, бажаний, а негативна – протилежний, заборонний, страх/тривогу» [11]. Розглянемо вербалізацію маркерів ірреальності через призму бажаності/небажання або позитивної та негативної модальності в польській та українській мовах (табл. 2).

В українській та польській мовах маркери ірреальності у формі модальних дієслів або дієслівних конструкцій є виразом модальності, яку умовно можна поділити на бажане для суб'єкта (пропозиція ірреальна, тому суб'єкт хоче її актуалізації) або небажане (пропозиція ірреальна, суб'єкт не хоче, щоб вона актуалізувалася). В українській та польській мовах на ступінь виразності та інтенсивності стимулювання впливає також поєднання дієслова минулого часу з ірреальною часткою щоб – «*żeby*».

Було виявлено, що реальність контрастує не тільки з ірреальністю як контрфактивністю, але й з нейтральністю: речення не визначає чітко відношення описаної в пропозиції ситуації до реального світу – пропозиція вживається без відсилання до істини. В польській та українській мовах гіпотетична модальність вербалізується в умовних і супозитивних реченнях як репрезентант ірреальності. У слов'янських мовах спостерігаємо кон-

струкцію, в якій виражається і стан речей, і дія, яка буде відбуватися за цієї умови. Усі ці речення можна перетворити на синонімічні еквіваленти, які вербалізують загальні знання, а не особисту оцінку мовця чи будь-якої іншої особи, без посилання на їхню ймовірність / достовірність.

В українській мові зв'язок між причиною та наслідком у реченнях із предикатами змусити та змушувати та їхніми синонімами на семантико-синтаксичному рівні вербалізується інфінітивом, рідше – віддієслівними іменниками, що представляють реальні/актуалізовані чи неактуалізовані стани. У польській мові причинові предикати *zmusić/zmuszać* вживаються в реченнях з дієслівними іменниками та в пропозиційних структурах із підрядними сполучниками *aby/żeby*. Аналізуючи речення з причинним *zmusić* польською мовою, були знайдені конструкції моделі S1 + Vpread + S1 / S2 + + Vinf, S1 + Vpread + S1 / S2 + do + N2, у яких вторинне ядро передбачення розширено за допомогою прислівника часу – визначений чи невизначений, що стосується теперішнього чи майбутнього. Це свідчить про невизначеність у актуалізації його пропозиції або про можливість актуалізації причинної події в майбутньому, тому використовуються показники ірреальності. В українській мові причинно-наслідкові речення у моделях з присудком змусити у формі минулого часу, не можуть вживатися з прислівниками певного чи невизначеного часу, звертаючись до теперішнього чи майбутнього, а отже, з дієсловом є лише дійсні пропозиції [12].

Щодо граматичної системи віддієслівний іменник розташований на різній відстані від дієслова, тобто може бути «більше іменником» або «більше дієсловом» (що визначається ступенем нейтралізації і конденсації дієслівних семантичних компонентів), мати різний граматичний статус, а також бути більш або менш регулярним. Наприклад, за нашими підрахунками, польський віддієслівний іменник утворюється (майже) від кожного дієслова і зберігає категорії виду та зворотності,

Таблиця 2

Вербалізація ірреальних ситуаційних типів модальними операторами

Модальність	Українська мова	Польська мова
Потенціал	<i>Можливо, Іван прийде.</i>	<i>Może Ivan przyjdzie.</i>
Наказова / обов'язкова	<i>Іване, прийди! / Іване, мусиш прийти.</i>	<i>Ivan, przyjdź! / Ivan, musisz przyjść.</i>
Бажання	<i>Приходь, Іване!</i>	<i>Ivan, przychodź!</i>
Контрфакт	<i>Не знаю, чи Іван прийде.</i>	<i>Nie wiem, czy Ivan przyjdzie.</i>
Заборона	<i>Іване, не приходь!</i>	<i>Ivan, nie przychodź!</i>
Страх / занепокоєння / тривога	<i>Боюсь, що Іван прийде.</i>	<i>Boję się, że Ivan przyjdzie.</i>

український – від кожного 4-го дієслова і зберігає більшість видових показників, укр.: *повторення / повторювання*; пол.: *powtórzenie / powtórzenie się / powtarzanie / powtarzanie się*.

У східнослов'янських мовах іменники не мають поділу на категоріальні й некатегоріальні типи: усі подібні утворення розглядають як віддієслівні іменники, що є результатом словотворчого процесу, однак різні лексеми зберігають дієслівну семантику в різному обсязі. Недостатня регулярність і недостатня передбачуваність семантики не дає підстав класифікувати такі похідні як регулярні віддієслівні форми. Але українська мова помітно вирізняється від російської і білоруської мови, де віддієслівний іменник у ній має більше дієслівних ознак.

У західнослов'янських мовах іменники поділяють на два типи: категоріальний *substantivum verbale* (з суфіксами *-nie (-ni) / -tie (-cie, -ti)* (напр., чес. *honěnie* 'полювання') і некатегоріальний *substantivum deverbale* з будь-яким транспозиційним суфіксом, крім вищезазначених (напр., чес. *honěná, hon, honba, honitba, hoňka / honka, honička, honěnice*). Іменники першого типу настільки близькі до дієслова, наскільки це можливо, мають високий ступінь семантичної передбачуваності [14; 15]. У південнослов'янських мовах також виділяють два типи (зокрема, у сербській *glagolske imenice i deverbative imenice* [16; 17]), однак регулярний тип з *-nje / -ne* утворюється лише від дієслів недоконаного виду [18].

Отже, віддієслівний іменник зі значенням дії в українській мові не належить до дієслівних форм; його виділяють як особливий розряд іменників, який успадковує дієслівну видову семантику та демонструє помітну тенденцію до видової диференціації. Співвідношення іменникової та дієслівної семантики в цих гібридних утвореннях

є унікальною рисою граматичної системи української мови на фоні інших слов'янських мов.

Тож, польська та українська мови мають спільне індоєвропейське коріння, і значна частина слів співпадає, а також їх розвиток, історичні умови та особливості становлення мов мають багато спільних ознак.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті дослідження описових особливостей граматичного ладу української та слов'янських мов, встановлено, що ця тема набуває все більшої актуальності. Виявлення відмінностей та подібностей мов допомагає подолати мовну інтерференцію та забезпечує уникнення типових помилок у перекладі з рідної мови на іноземну. Як ми з'ясували, значна частина мовних одиниць в українській та польській мовах є схожі.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та рекомендації, розроблені авторами та запропоновані в статті, можуть бути пов'язані з можливостями використання результатів у навчанні граматики польської та української мов; на курсах порівняльної лексикології. Словесні частини мови, а саме частки вивчених мов, є невичерпно багатим джерелом, і їх подальше вивчення є найважливішим не лише для порівняльної лексикології, а й для викладання граматики польської та української мов.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на порівняльному аналізі найновіших лінгвістичних тенденцій в способах словотвору в польській та українській мовах, а також в систематизації шляхів передавання різних польських словоутворень засобами української мови та навпаки. Результати можуть бути використані при підготовці спеціальних курсів та семінарів з порівняльної лексикології та граматики польської та української мов.

Список літератури:

1. Eman A. A. The History Of Slavic Languages Family. URL: https://www.eimj.org/uplode/images/photo/The_History_Of_Slavic_Languages_Family.pdf
2. Kortlandt F. From Proto-Indo-European to Slavic. *Journal of Indo-European Studies*. 1994. № (22). P. 91-112.
3. Hentschel G. Belarusian and Russian in the Mixed Speech of Belarus, Congruence in Contact-Induced Language Change, Besters-Dilger, Juliane (ed.). Berlin: de Gruyter. 2014. P. 93-121.
4. Shevelov G. Y. "Ukrainian," The Slavonic Languages, Comrie, Bernard, and Greville Corbett (eds). Cambridge: Cambridge University Press. 1993. P. 97-98.
5. Heleniak T. Migration of the Russian Diaspora after the Breakup of the Soviet Union, *Journal of International Affairs*. 2004. № 57(2). P. 99-117.
6. Grenoble L. Language contact in the East Slavic zone. *Balkanistica*. 2015. № 28. P. 225-250.
7. Gladney F. Y. Introduction to the phonological history of the Slavic languages. *Slavic and East European Journal*. 1993. № 37(1). P. 127-129.
8. Andersen H. Reconstructing prehistorical dialects: Initial vowels in Slavic and Baltic. Berlin: Walter de Gruyter. 1996.

9. Карпенко Я. та ін. What is the Ukrainian language? *Ukrainer*. 2021. URL: <https://ukrainer.net/stepan-krasilich/>
10. Michael. How different or similar are Polish and Ukrainian? 2022. URL: <https://languagesar.com/how-different-and-similar-are-polish-and-ukrainian/>
11. Bowern C. Towards a Typology of Irrealis Marking in Modality. *Australian Linguistic Society*. 1998. URL: <http://www.als.asn.au/proceedings/als1998/bower371.html>
12. Magas N., Vorobets O. Representation of reality and irreality in Polish and Ukrainian languages: comparative study. New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph / edited by authors. 6th ed. Riga, Latvia : "Baltija Publishing". 2019. P. 112-129. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-15-0-110>
13. Petr J. *Mluvnické češtiny II*. Praha: Academia, 1986. 566 s.
14. Saloni Z. *Czasownik polski (odmiana, słownik)*. Wyd. III, zmienione. Warszawa: Wiedza powszechna, 2007. 260 s.
15. Klajn I. Gramatički i leksikografski satus glagolskih imenica od nesvršenih glagola. *Naučni stanok slavista u Vukove dane*, 1998. № 27/2. P. 149-158.
16. Marič B. Sintaksička derivacija u svremenom ruskom knievnom jeziku u poređenju sa srpskim. Unpublished PhD dissertation. University of Beograd. Beograd, 2010.
17. Пчелінцева О. Е. Функціонально-граматична специфіка українських віддієслівних іменників зі значенням дії на фоні інших слов'янських мов. *Термінологічний вісник*. 2019. Вип. 5. С. 33-40.

Barakatova N. A., Malinska H. D., Tereshchenko L. V. DESCRIPTIVE FEATURES OF THE GRAMMATICAL SYSTEM OF UKRAINIAN AND SLAVIC LANGUAGES

The paper studies the descriptive features of the grammatical structure of the Ukrainian and Slavic languages as one of the important structural elements in linguistics. The general characteristics of the Slavic languages are analyzed and given, and the periods of their formation are described. It is established that Slavic languages are generally divided into three branches (eastern, southern, western), where this classification takes into account not only geography but also the distribution of the main set of features, so that each branch means a higher node on the Indo-European tree. after the other two groups split up. It is determined that the West Russian dialect zone, which covers the territory of the initial East Slavic expansion and is transitional in the East Slavic zone, is of special relevance for the research. It is determined that a number of linguistic features of the Western Russian dialect zone are common with the Belarusian and Ukrainian languages, which complicates the analysis of contact effects in the East Slavic language. It has been established that Old Slavonic is a liturgical language based on South Slavic varieties and originally functioned as a written standard for Christianized Slavs from the 10th century. It is determined that with the appearance of the first written monuments the period of development of the language, which is called Old Ukrainian, begins. It was found that the most important and least noticeable change for modern people in the Ukrainian language was the decrease in the number of vowels and increase in the number of consonants. It has been established that Polish and Ukrainian are derived from Proto-Slavic, Ukrainian is derived from East Slavic, and Polish is derived from West Slavic. It is determined that the common features of the Polish and Ukrainian languages include: spelling, which is largely phonetic; grammar – both languages are very inflectional with a relatively free word order, although the dominant location is subject-verb-object; at the lexical level – many words are mostly the same. It is established that the main differences between the Polish and Ukrainian languages are: spelling, pronunciation and grammar. Modal verbs or verb constructions have been found to be markers of unreality in both Ukrainian and Polish.

Key words: grammatical system, Slavic languages, Polish language, Ukrainian language.